

ԳՆՅՄՈՒՆ

Դուրս դնուած լրացուց համարս ծախ
քը խնցադրած հան վրայ է :

Լրացուցալ վերաբերեալ նամակ կ'առ ք
հ իջի դռն թիւն խաղալիքը—Տարեկն
սխախ գրգռի, Դաստիկը ճանաչածը,
լար ճառած սի թիւ 1488, եւրո թան,
Մատիթի գրառներն ալ :

Ճանրեւ ծախքը շիճարուած նամակ չըն
դ աւան թիւ :

Չաղաղած նամակ, յօդած ու, եւ Լեւ
հեկ տալիս է :

* Մայրաքաղաքը Սրբախու (Դարա-
պետ) :

Մասնաւոր հեռագրողները Լոսան-
բայի Բաղադրադատ-Լորտի կոչու-
մբով մէջ Պ. Կրատսթոնի խօսած ա-
տենաբանութեան օրինակը հաղոր-
դեցին մեզ։ Անգղիոյ առաջին նա-
խարարին ճառը գլխաւորապէս եր-
կուհիներու խնդրոց վրայ էր, մին
իրանաւայի և միւսն Արեւելոյ խն-
դիրներն, որոց առաջինն Անգլիա-
ցոց ներքին աշխարհավարութեան
մասին ուղղութիւնն հրահարած
է, իսկ երկրորդը թէպէտ և արտա-
քին, բայց ոչինչ նուազ հասարա-
կային կարծիքն առ ինքն գրաւած։
Իրլանտայի նկատմամբ Պ. Կրա-
տսթոնի ըսած թէ աղատախոհ կու-
սակցութիւնը միշտ ժողովրդեան
վիճակը բարեփոխելու և օրէնքները
բարենորոգելու սկզբան հետեւած
է և պիտի հետեւի, բայց միտն-
դամայն իրլանտայի մէջ եղած դա-
ւադրութեանց ակնարկելով՝ յարեց
թէ կառավարութիւնն իւր պարտ-
քը պիտի կատարէ՝ կենաց և ընչից
ապահովութեան հսկելով և օրէնքը
գործադրելով։

Իսկ Արեւելեան խնդրոց դառ-
նալով՝ ծանոց թէ նորա ներկայ կա-
րեւորութեան աչք դրոյել անկարե-
լի է։ Բայց այս մասին նախարարու-
թիւնն երկուքի իրարմէն, քանզի
թէպէտ և Անգլիոյ մէջ կարծեաց
տարբերութիւնները քանի մը տա-
րիէ 'ի վեր սասանի էին, այսու ա-
մենայն իւր նախորդաց՝ այսինքն
լորտ Պիքսթոնֆիլտի նախարարու-
թեան յայտարարութիւններն ըն-
դունած է։

Պ. Կրատսթոն խիստ յաղոյակ և
ճարպիկ կերպիւ հերքեց լորտ Սա-
լիսպլիի և այլոց քննադատութիւնն
նեւն, որք ներկայ նախարարութիւ-
նը կ'առաջադրեն իրր թէ վայրագ
պար միջամտութիւններ կ'ընեն Բայց
Պ. Կրատսթոն հաստատեց թէ նա
խարարութիւնն իւր նախորդաց կըն-
քած դաշնադրութիւնը գործադ-
րելու կ'աշխատի։ Երկու տարի ա-
ռաջ լորտ Պիքսթոնֆիլտ ըսած էր որ
երկէ Պէրսիէի դաշնադրութեան ամբողջ
գործադրի, Եւրոպայի մեծ բարիք
պիտի լինի։ Թէ Անգլիոյ չլիտի
խորշի նորա գործադրութեան վե-
րաբերեալ պարտաւորութիւններէն,
և մեծ յոյս յայտնած էր թէ քիչ
ժամանակի մէջ նորա շատ մը տը-
րամադրութիւններն կարգիւնս պի-
տի գալին։

Բայց ինչպէս յայտնի է, լորտ
Պիքսթոնֆիլտի հրաժարած ժամանակ
շատ մ'առեկա խնդիրներ մնացին։
Պ. Կրատսթոն ըսել կուզէ թէ ահա
իւր նախորդաց կողմէն ժառանգու-
թիւն թողուած խնդիրները կար-
գադրելու կ'աշխատի, և սորոհա-
մար յանդիման կ'առաջադրուի ճիշդ-
անոնց կողմէ՝ որք նոյն խնդիրները
թողած էին, իւր հակառակորդնե-
րը կ'ըսեն թէ իրենք առեկա խնդ-
րոց գործադրութեան մասին ջորու-
թեան դիմած չ'էին, այլ դեռապա-
նական միջնորդութեամբ կը բաւա-
կանային։ Եսմ' Պ. Կրատսթոն կըր-
նոյ պատասխանել թէ գործածուած
միջոցն անջոր էր, թէպէտ և իւր
ձեռք առած միջոցին՝ այն է եւրո-
պական ներդաշնակութեան աւելի
գործնական նշան մը համարած նա-
ւային ցոյցին աղքատութիւնն ևս
դեռ չ'առնուեցաւ։ Ինք մասամբ
իւրեք այս կարծիքէն չ'երեւիր, ուս-
կայն ոչ թէ դրսեպէս, այլ առած
պաշտօնական տեղեկութեանց և ա-
պահովութեանց վրայ կը յենու։

Պ. Կրատսթոն հերքեց հակառա-
կորդաց այն խօսքը թէ նախարա-
րութիւնը թուրքիոյ դէմ թշնամու-
թեամբ կը վարուի, և կը հաստա-
տէ թէ ընդ հակառակն բարեկամ է
թուրքիոյ, քանզի նորա գոյութիւ-
նըն ապահովող աշխարհավարութիւն
մը խորհուրդ կուտայ։ Իսկ թուր-
քիոյ կարծեցեալ բարեկամներն ի՞նչ
ըրինքն-ըստ Պ. Կրատսթոնի՝ զայն քա-
ջակերբին սկսել և աղետալի աշ-
խարհավարութեան մը մէջ, որ պատ-
ճառ եղաւ իւր հողերուն կիսով չամբ

կորստեան։ Ուստի Պ. Կրատսթոն
բացորոշապէս կը յայտարարէ թէ
բնաւ չ'իմաստարար այնպիսի բարե-
կամաց նմանելու։ Թուրքիոյ կամ
Օսմ. կառավարութեան գոյութեան
և տեսչութեան հաւան պայման կը
համարի երկու կէտեր։ Նախ դաշ-
նադրութեանց գործադրութիւնն,
երկրորդ՝ ժողովրդեան վիճակին
բարեփոխումը լաւ և արդար օրինոք։
Ուր տեղական աղատութիւններ կան,
անդ ժողովուրդը բաւական դոհ է
սակայն ուր որ տանք անդոյ են,
հոն միշտ դժուարութիւնը և իւր
նշանները կը ծագին, քանզի օ-
րինաւոր համարադրութիւն կ'այ, և
ժողովուրդը Կ. Պոլսէն կը կառավա-
րի, ճիշդ անոնցմէ՝ որք նուազ յատ-
կութիւն ունին այս գործին։

Պ. Կրատսթոնի դէմ եղած ամ-
բաստանութեանց մին եւս այս է թէ
Օսմանեան ազգին դէմ թշնամու-
թեամբ խօսած կամ վարուած է։
Ինք կը հերքէ այս կարծիքն, և ը-
սել կ'ուզէ թէ միայն զեղծ պաշտո-
նատարաց դէմ խօսած է, և կը
ձանչէ թէ թուրքիոյ ժողովուրդը
մեծ յատկութիւններ և ապագայ
ունին։

Պէրսիէի դաշնադրին Յունաստա-
նի խնդրոյն վերաբերեալ արտադ-
րութեանց մասին գեաւ բնաւ յա-
ռաջիմութիւն եղած չէ։ Գաշնա-
դիրն Հայաստանի մէջ տեղական
արտադրութիւններ չ'որհած է մեծ
զեղծումներ արգ իրելու համար։ Այս
կէտն եւս անգործադրեալ կը մը-
նայ։

Այս ամեն խնդրոց մասին նա-
խարարութիւնն առանձին գործել
չուզեր, այլ Եւրոպական ներդաշ-
նակութեամբ, որոյ դժուարու-
թիւնները կը ձանչէ սակայն Պ. Կը-
րատսթոն և կ'ազդարարէ թէ պէտք
է Եւրոպայ իւր պարտքը կատարէ։
Այսու ամենայնիւ ներքիւ է դիւ-
րահաւան չլինիլ այս եւրոպական
ներդաշնակութեան մասին, որոյ
առաջին յաջողութիւնը՝ Տուրինիո-
յի յանձնումն՝ իբր խիստ մտա-
լուծ ծանոց Պ. Կրատսթոն, ինչպէս
արդէն ըսինք, պաշտօնական ապա-
հովութեանց յետևով։ Այսու ամեն
նային իւր յաջողութիւնը դեռ
կատարեալ իրողութիւն լինելէ հե-
ռի է։ Կ'երեւի որ Անգլիական դի-
ւանագիտութիւնը փափաք յայտ-
նած է ապահովութիւն ստանալու,
որպէս զի Առաջին նախարարը Բա-
ղադրապետ լորտին կոչուեքին մէջ
կարենայ ծանուցանել թէ դաշնա-
դրին մի կէտը գործադրուելու վը-
րայ է։ և բարձր տեղերէ ապահո-
վութիւն առած է Տուրինիոյի թո-
ղումն իբր դեպքանական գործո-
ղութեանց կամ Պ. Կրատսթոնի
րեւակայած Եւրոպական ներդաշ-
նակութեան առաջին յաջողութիւ-
նը ծանուցանելու։ Սակայն Ալբա-
նիացիներն ի հաշիւ առած չէ ըստ
արժանոյն, և այս վայրկեան իւր
բաւական խնդրութեամբ աւետած
յաջողումը դեռ իրականութիւն
դառնալէ խիստ հեռի է, զոր ինք
նա նախատեսելով յարած է թէ
մարդկային գործող մէջ պէտք չէ
բացարձակ յրապարկ լինել։

Վերջապէս լորտ Պիքսթոնֆիլտի
կուսակցաց կողմէ իրեն ընծայուած
չափաւորութիւնն ու խոհեմութիւ-
նը՝ Պ. Կրատսթոնի հակառակոր-
դաց այս վերջնային դէմ իբր ամ-
բաստանութիւն յառաջ բերած տե-
խոհեմ կամ յանդուգն գործողու-
թեան հետ բայդատելով՝ արդիւն-
քը տակաւին միեւնոյն է։ Մին ինչ-
պէս լորտ Սալիսպլի կըրտէ, դեռ
պոսական միջնորդութեամբ աշխա-
տեցաւ և բան մը չ'ըրեաւ ընել,
միւսը դեռապանական միջնորդու-
թեան մէջ ուրիշ եղանակն համար-
եալ նաւային ցոյց մ'ըրաւ, և տա-
կաւին իւր յայտարարած նպատա-
կին հասած չէ։ Ի՞նչ անգործութիւն
ժամանակին դեռանալիս խոհեմութեան
համար։ Բայց այս ևս ստոյգ է որ
Պ. Պիքսթոնի «գործութիւնն իրաւանց
կը յաղթէ» սկզբան դարուն մէջ
կ'աղբիւր, և ամեն խնդիր այս ըս-
կըղբամք միայն կը վերջանայ։

Յաւալի է որ անտարբեր ամենք
այնպէս երեւակայած են, և կը վար-
ձեն ի հարկին այնպէս հաւատարմել թէ
Հայաստանի և յիշակալ գաւառացի առ-
վը մեծ աղակ չափազանցեալ է, և թէ
մանաւանդ այժմ, ոչ եւս գոյութիւն
ունի իսկ սովորոց Յանձնախումբը պար-
զապէս չ'աջողութեան հետեւորի մը կ'ը-
նէ, երբ մեծ գումարի մը պէտք կը
ցուցնէ որպէս զի դոնէ վերջի գումար
մը ձեռք բերէ, որուն միայն իրօր պէտք
ունի։ Այսպիսի կարծիքներ, ինչպէս
զոտեն ընթերցողը, Թուրք լրագրաց մէջ
աւելի որոշ կերպիւ կը յայտնուին, բայց
դժբաղդաբար նոյն իսկ մեր մէջ կան
այնպիսիք, որք մասնակից են այս չա-
հանդիմանութեան թերահաւատութեան։
Ինչ և իցէ, անցեալ չարախոսութեան
(նոյմ. 6) Թայմիլ մէջ Լոնտոնի Անգ-
ղիական յանձնախումբն մի նոր յայտարա-
րութիւնը կը տեսնեմք, որուն կցուած
են՝ Հայաստանի և Քրդաստանի գաւառ-
ացի վիճակին վրայ Անգլիական հիւ-
պատասց և Ամերիկացի Միսիսիպի մը
հետադրերը։ Մեք վարը զանոնք նոյ-
նութեան կը թարգմանեմք՝ ամեն թե-
րահաւատից համար ուղադրութիւն և
գլխաւոր մարմնակ։

Պ. Քլէյքիմըն կը հեռագրէ վա-
նէն. — «Մասնաւորութիւն և Պաշտա-
լի գաւառականներն ամենադէշ վիճակի
մէջ են։ Խիստ քիչ ցանուած էր, այնպէս
որ հոնմէք գլխաւոր տնային չ'ունէին
է։ Իննսուն գլխաւոր յետին թշուա-
ռութեան մէջ են, և ոչ սերմանե-
լիք, ոչ ալ ուտելիք ունին յառա-
ջիւր յարուան համար։ Դրկուած
օգնութիւնը նոյս պիտոյնց բաւ-
կան քանակութեամբ չէր։ Մի քա-
նի դիւղեր բոլորովին կործանած
են, ուրիշ բաղնիքիւ դիւղեր ալ
իրենց բնակչաց կէտը մոհաւոր կո-
րուսին։ Գարի կ'իսկի դալ այն կող-
մերը, բայց ժողովուրդը դրամ չու-
նի գնելու։»

Պ. Էմիլիոն կը հեռագրէ Կա-
րինէն. — «Սալիսպլի մէջ Միսիսի-
պի, անկախօրէն քննութիւն ը-
նելով, նոյն եղանակովութեան ե-
կան, զոր Տօթը Լանձոնի յայտնած
էր իւր տեղեկագրերն մէջ, այսինքն
թէ ցանուած արմատաց քանակու-
թիւնը սովորական քանակութեան
մէջ տասնորոշէն է միայն։ Յան-
ուած տեղը լաւ բուսած է. իսկ
երբ տասնորոշեք, և այլն, հանուին,
գլխաւոր ձեռք ուրիշ բան չ'աղ-
տի մնայ բայց եթէ խիստ զէշ ցա-
նուած տարւոյ մը հնձոց չորս տաս-
ներորդ մասն. և ասով տեղական
ժողովուրդը չ'ընար ապրել թէ եր-
նակչաց թիւը նուազած լինի այժմ-
եթէ նոր սովոր մ'առաջը պիտի
առնուի, լուրջ ջանք մը պէտք է լի-
նի ուտելիքէ զաւ սերմանելիք ևս
հայթայթելու։ Ժողովուրդն, անց-
եալ աշունին ի վեր կանանչ տերեւ
ներով և խոտով ապրած լինելուն
պատճառաւ, ահա ինչ կերպիւ հի-
ւանդատ վիճակի մէջ է։ Այսպիսի
այս դիւղերը պատերազմի ժամանակ
անմարդացած և քանդուած էին և
դեռ խիստ տառապեալ երեւոյթ
մ'ունին։ Բայց այս գաւառականէն
աւելի խեղճ են Գարա-Քլիքսէն և
Տիւսիսիի Գալիսիականութիւնները։»

ՊԱՏ. ՆԱՓ. (Ամերիկացի Միսիսի-
պի), կը հեռագրէ Բալթիկէն. — Մեր
փողոցին մէջ ամեն օր Յէն 6 Գուրդ-
կը մեռնի ինքնութենէ։ Յոյժ սըր-
տալող բան է տեսնել այս սովորաւ
և կիսամերկ մարդ իկը, կիներն և
տղայներն որք մեր խոհանոցին դը-
րան առջեւ խանուած, ուտելիք կը
խնդրեն աղաչելով և պոռալով ու
պոռալալով։ Օգնութիւնը պէտք է
չարահանելի մինչեւ յառաջիկայ ա-
մառ, զի Քուրդը այլ եւս բան մը
չունին հայ գնելու, մինչեւ իսկ ե-
թէ առատութիւն լինի։»

Պ. Թրօթֆիլդ կը հեռագրէ. —
«Իս անձամբ տեսայ Բասնիի գաւառ-
ական մէջ գլուղ մը, ուր հաստ մը
սերմ չէր ցանուած, ուրիշ բաղնի-
քիւ դիւղերու մէջ խիստ քիչ բան
ցանուեցաւ, որոյ արտադրութիւնը
չ'աղբիւր բաւե տարւոյն ուտեստից և
յառաջիկայ սերմանելեաց է Հիտե-
ւաբար, եթէ տակաւին շատ տե-
ղեր օգնութիւն չ'արուի, յառաջի-
կայ տարւոյ մէջ սոյն այս տարւաւ-

նէն աւելի սարսափելի պիտի լինի։
Տօթը Լանձոնի կը տեղեկագրէ թէ
Քրդական դիւղերու մէջ թշուա-
ռութիւնը Հայկական դիւղերու մէջ
տեսնուածէն աւելի մեծ է. նա
միայն Պաշտալի մէջ ինքնութենէ
մեռնողներուն թիւն 2,000 կը հաշ-
ուէ, Հայք՝ այլու բնակեալ ի-
րենց աղքատիկներէն օգնութիւն
կ'առնան. իսկ Քուրդը ոչ մէկ
տեղէն օգնութիւն չ'են ըստա-
նար (1)։ Այսպիսի դաշնին վը-
րայ Երմէնտէնի Քրդաց ցեղը կայ,
որոցմէ 3 ամառան մէջ 130 անձինք
նոթութիւնէ մեռած են։ Անոնք
կարսի մօտ վերջերս Ռուսիոյ թող-
ուած գաղառականներէն գաղթած
են. անցեալ աշնան ժամանակ 18
հազար ոչխար ունէին, իսկ այժմ
200 ոչխար միայն ունին, Եթէ կա-
տարեալ օգնութիւն չ'առնան, տա-
րակոյս չկայ որ բոլոր ցեղը պիտի
կորսուի դեռ նոր տարի մը չըրա-
ցած։ Այսպիսի վրայ անոնցմէ չա-
տերուն ոչինչ մնացած է. վրանները
գորդերն, ևս, վաճառած են մի քիչ
ապրուստ գնելու համար, և այժմ
մեռնելէ ուրիշ միջոց չ'ունին Հոն-
քէն օրում չկայ ասոնց, զի ոչ հող
ունին հերկելու։ ոչ ալ երկրագոր-
ծական անասուններ, որովք կարե-
նան հերկել, մինչեւ իսկ եթէ յաջո-
ղին սերմ ձեռք բերել։ Հէքքեա-
րիի գաւառն հազարաւորներ կան
նմանօրինակ վիճակի մէջ. . . . Ե-
թէ հանդ առնակեալ նպատակները քա-
նի մը չարախոս աւելի կանուի զըր-
կուած լինէին, տակաւին հարիւրա-
ւոր կեանքեր կարելի էր տղատել։
Չորս յանձնախումբն գործողութեան
լաւ նշանաբան մը կրնայ լինիլ այն
լատինական առածը թէ «Հատուտ
զը կրկին տուած կը լինի»։

Պ. Քլէյքիմըն կը հեռագրէ վա-
նէն. — «Ձմառը միայն վառայ քա-
ղաքին մէջ վեց հազար հողի նը-
պասին կարող են։ Նոյնպէս Պաշ-
տալի և Մասնաւորութիւն գաւառա-
կաց մէջ առ նուազի տասն հազար
հողի օգնութեամբք խնամուելու
կարօտ պիտի լինին։ — 10 հոկտ. »

Անգղիական յանձնախումբը կը յոյ-
տարարէ թէ, այս մեծ պիտոյնց առ-
ջեւ, ինք նոր հրաւեր մը զրկած է Անգ-
լիական և ոչ-Անգլիական բոլորական
կղերին, որպէս զի հանդառնակութեան
գործը վաթսուցնեն։ Բայց Անգլիոյ
մէջ եղած հանդառնակութիւններէն մեծ
օգուտ մը չ'ընար սպասուիլ Հայ սովոր-
ւոց, ըստ որում այդ հանդառնակու-
թեամբը Հայաստանի, Քրդաստանի և
Արեւելեան Պարսկաստանի բոլոր սով-
եայները կը հոգալուն։

Այս նոր յայտարարութեան ներքեւ
բազմաթիւ Անգլիացի նուիրատուաց
անունները կը տեսնեմք, որք լաւ օրի-
նակ մը կրնան լինիլ մեր ամեն կարգի
ազգայնոց։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

(Մասնաւոր միջ լրագրաց արձեւ)

Մամուլ. Ընթերցողներ իմ. Մասնա-
Բանաստեղծութիւն. Մարտի Պիտր-
եան. — Իզական սեռի գարնանուն
և Հայաստանի վերածնունդ։

Իմ սիրելի գրաշար եղբայրներ-
րէս մին անցեալ օր ամիս դրաւ Մա-
նաւ կիսաշարաթիթերի մէկ թիւն
Այդ անուան ի տես՝ որպէս հա-
նապաղ՝ յիշեցի վիքթօր Իւկօի
խօսքն զոր Միլիկիւրեան իր անթիւ
նամ Միլիկիւրեան ընտրած էր։
«Մամուլն ընկերային աշխարհի լը-
սն է. և ուր լոյս կայ, հոն կայ և
Նախախնայութեան մասն»։

Եթէ չենք կրնար Մամուլ թեր-
թըն Հայոց աշխարհին լոյսն անուա-
նել բացարձակապէս, սակայն իւր-
նանք ալ ի լանջ հրատարակել թէ
Մամուլն, յարատեւելով ու յառա-
ջանալով այս ընթացքին մէջ, պիտի
կրնայ մեծապէս նպաստել Հայոց
աշխարհին լուսաւորութեան։ Ահա

(1) Անտարակոյս, քանի որ Կ. Պո-
սոյ Քրդապաշտական օրագրին համա-
ձակասել կը յայտարարէ թէ Քրդա-
բնակ գաւառաց մէջ սով չկայ, Քրդ-
աց կրօնակիցներն հոգ չեն ընել օգ-
նութիւն հոսոյն տնոնց։ Մ. Խ.

Պ. Գ. Այսպիսի թերթին յայ-
տաղ իրն ճշտապէս իմ թիւն ինք-
նիւն և կիցած տեղը չըլլար, այլ
դիտութեամբ, համաթիւնով և
ժանօթութեամբ այն ամեն բանե-
րու՝ որոնք յառաջիկային թեան տա-
րեքը կը կոչուին։ Այս կարեւոր
համաթիւնը ու ժանօթութիւնը
ուրիշ կերպով չեն կրնար ստացուիլ
բայց ի՞նչ հրատարակային ու պար-
բերական թերթ երաւ ընթերցմամբ,
որոց մէջ մարդկային կենաց բարոյ-
յական թէ նիւթական պիտոյնց վը-
րայ ամեն տեսակ տեղեկութիւնք
կրնայ գտնուիլ։ Այն յօդուածն
ուստի կը քաղենք այս տղերքն և
որ Մամուլ թերթին անցեալ չարախո-
սի «Ընթերցողներ իմ» մեր աղ-
գին մէջ՝ վերագրում և «Ն» ըստա-
բաղում, ճշմարտութեամբ լին յօդ-
ւած մ'է. և թէպէտ ճարտար հըմ-
տութիւնք ու ժանօթութիւնք մի
միայն օրագրոյ միջոցաւ չ'են ըստ-
տացուիլ, որպէս կը զրէն պատ-
ուարման յօդուած աղբիւն, սակայն
լուսաւորութեան ուրիշ միջոցաց
անխառնակութիւնն իսկ նոյն յօդ-
ւածոյն մէջ՝ ապացոյց մը չէ թէ՛
Պարսն Նիկիոյի թիւթագէտներն,
դժբաղք խնդադրականութեան
մը որ բուն իսկ Լազիկի տնային
կը կրէր, ամենամեծ կարեւորու-
թիւն կ'ընծայէ լրագրաց, որք ար-
գարեւ ժողովրդական գաւառի հա-
մար զ լրատու միջոց մ'են օգտակար
գլխաւորաց ստացման, Գաղաւարք
և արհեստաւորք, յորոց կը կաղ-
մուի սովորապէս Ժողովրդական
ժին, գրեանց ընթերցման ժամանակ
չեն գտնել բնապէս. և լատարնք,
որք ժողովրդային լուսն ուրու թիւն
ամենամեծ միջոց մ'եղած են Եւ-
րոպայի և Ամերիկայի մէջ, տակա-
ւին յոյժ ցանցաւ են ի մեզ, կը
մնան արդ օրագրիւր, այց ընթեր-
ցողներու թիւն — Ինչ ալ ըստի —
որ ըստ օրէ կ'աճի Հայ ազգին մէջ։
Թողովրդականագիտական, եթէ
վիճակագրութիւն մը կատարուի,
պիտի տեսնուի թէ Մասնաւորութե-
ան հաստատութիւն և մանաւանդ
Արտարարական ընկերութեան հիմ-
նարկութիւնն ու Հայկական խնդրոց
ժողովուրդն ի վեր, Հայաստանի մէջ
լրագրաց ընթերցման նկատմամբ
զգալի յառաջիկայութիւն կայ։ Նա-
եւ Երեւանի լուսն ու չ'երեւիր Առ-
ձեռն Բառարարին (1) վերջին տը-
պագրութեան մէջ, բաւական ժա-
մանակէ ի վեր ընթերցելի լեզուին մէջ
մուտ գտած է. զի այդ անունն իւ-
րազգութեան մը, նշանաւոր ու բերմ-
նաւոր իրողութեան մը կը համա-
պատասխանէ։ Մանկութեանս ա-
յսու լեւծ յիշելի անցեալ ձեռք եր-
բէք օրագրի տեսած ըլլալ, իրա-
կան սեռին բոլոր մասնաւորութեան
Սաղմոս և Նարեկէ, կամ առաւել
Վերնախիլ բարոյական վեպերն կը
բաղկանար յայնժամ։ Այսօր թե-
թիւն ևս ունի միջոց միջին և ծան-
րագոյն մատենաներն վերականգ-
նելիքն ու հինքն կը գտնեն, և ուս-
վորական եղած է տիկնայց և օրի-
որդաց ձեռք օրագրի տեսնել, և
Հայոց գեղեց

դարական տեսութիւններն ու վիճաբանութիւնները՝ կարգաւ և ունեւորեցին և, կըրէր լուսավոր և հայրենասէր անկէն մը, «սակայն ամենայն համբերութեամբ և ուշադրութեամբ կընթեռնում Մասիսի Բաղադրականն, ուր յաճախ նստր գիտութիւններն և ակադեմիական ոճ մը կը մըցնէ միմեանց հետ» — փափաքելի, ամենախաբելի էր թէ համառոտ ծնողերամբ ոյլարդէն մեծ անուամբ բնականօրէն, թարգմանութեան հարկէն ազատելով բարոյական, Մասիսի մէջ ամեն օր յօդուած հրատարակէր. ինչ աւելն և միանգամայն ինչ տըրամաբանութիւն. ինչ բեղուն մեղք և ինչ թուշուն գրելի. ինչ լայն և ինչ հար, ինչ հոգի. — Ընդհանուր ժողովոյ նիստերուն աւելի ընդարձակ նկարագրութիւնն և անձնէր անհետաքննի բանից դէմ համառօտ իմաստն երևիլ պարտէին Մասիսի պէս թերթի մը մէջ, որ ձգտում ունի պատկերացնել իր ծոցոյն մէջ ազգային անպաշտօն թէ պաշտօնական շարժումն. — Մասիսի խառն լուրերն արդարև յօդուածի մ'արժէքն ունին մերթ, կամ աւելի ճշգրտ. Մասիսի խառն լուրերուն մէջ համաժողովի և իմաստալից յօդուածիներ կը «արժէ» ստեղծ. սակայն օրացն կարևորութեան, լայն առաւելութեան համար ալ Մասիս պարտէր գերադասել լուր օրագրիներն. — Մասիսի գրական յաւակնութիւնը ապագէն կը պահանջէին թէ դաւաճական թղթակցութեանց համառօտութիւնն և թէ հրատարակէր, բայց ի հոժ պարտեալութեամբ ու կանոնաւոր շարագրութեամբ վայրեն նամակներէն. և փոխարէն պարտաւոր էր աւելի ընդարձակութիւն տալ Գրական, Գիտական և Տնտեսական մասանց, և թերթին մէջ ունենալ անվերջ բարոյական ու հայրենասիրական վեպ մը՝ թարգմանութիւն կամ հեղինակութիւն. իսկ ընթերցողը — և ընթերցողիքը — «ստեղծ» պիտ'ըլլային թէ Մասիսի «երազայն» մայրաքաղաքէ մը մանաւանդ բաղձնալից և բաղձնալից Բարեկէն ալ շարժական թղթակցութիւն մ'ունենար, զոր ստանձնէր բաղձնալից և բաղձնալից գրիչ մը՝ նման «քաղաքացի քաղաքին», աշխարհի մայրաքաղաքին»

Ահա այն գիտութիւններն զորքն ուսումնասիր օրիորդաց և տիկնայց բերնէն հաւաքեցին մեր օրաթերթին վրայ (1) ք Օրիորդ մ'ալ, որ իր սեռին վրայ կը հպարտանայ և որ բերան ու փափուկն օրիշի կընայ, գրաւի կը մանէր թէ Գրասէր Առում աղիկ է, և ինձ «Օրիորդ Միւսն» պատուանունն կը շընորհէր . . .

Ձեզ կը թողում մակարեւել, սիրուն ընթերցողք թէ որքան այդ դալկեամտ աղեւց իմ օրաթն . . . Կարդացած էք Արիւստա ալ Միւսն. Բէն-լա Շէրի գերեզմանատան մէջ ծննդաբան մ'եմ Պայրընի անոյեանին տապանին վրայ, արատաւաթօր ուսիին ներքեւ՝ ոյլ ասօցիոյ տերեւն քաղցր ու պատուական էք» բանաստեղծին. Հոկտեմբերի տնցի դիշերաւ մը հանգիստ էք այն մեղամաղձատրուառեւրին՝ որ Բաշի վառախ երգչին, Լիւսի պաշտելի սերտհարկն «Երբեք երբայր մը կը նստնէր» միթէ լսած էք այն անթարգմանելի՝ ձայնն «որ մեզ անսկիւնի կուգայ», որ երկինքէն կուգայ իսպայ» ք զիտէ՛ք, ո՛ր ընթերցողք իմ, ինչ է բանաստեղծութիւնն — որ սրտէն կը բըղիւխ և սրտերու կը հաղորդուի. որ հեշտաւի կը կաղցրացանէ կեանքն և նախանձելի՝ մահն. որ համբեր լուսն կը պարզէ և կ'ըլլերուն արեւ գալներ կը ծագէ բլուր անգամ աւելի մեծապայծառ քան մեր աշտը լուսատու արեւակն, տեսաբաններ

(1) Մասիսի Տնօրէնութեան գիտեմք թէ տարեկանին սկսեալ ինչ ինչ փոփոխութեամբ աւելի ընդարձակ տիտի հրատարակութիւնն:

կը պարզէ բլուր անգամ աւելի հըրաշախառ քան բնութեան բլուրազան տեսարաններն. գիտէ՛ք ինչ է բանաստեղծութիւնն, որ վայրենի ժողովուրդներն կը քաղաքակրթէ և ամենի գաղաններն իսկ կ'ամբքէ. որ իր արշաւանայ մէջ կը կատարէր նէր տշխարհակալ Ալեքսանդրն և իր ամագարհաւաճութեան մէջ կը նստճէր աննուաճ Պանարաղն:

Նոյն Նարոյէն Պանարաղն ըստաւ թէ «Մարդն Արձակն, և կ'ենն Բանաստեղծութիւնն է»:

Թէ ինչ է բանաստեղծութիւնն, հարցէ՛ք արդ. Մարիամ Պիլիօրէնէն, որ բանաստեղծութիւն կընէ, որ Բանաստեղծութիւն է:

Մարիամ Պիլիօրէնի տաւջին ոտանուորն առ Բարձրաշնորհ Պատերաքն օւղղում ձօն մ'է, որ Մասիսի մէջ հրատարակուած է: Միւսնա Ձերաղ կը գրէր իր Գրական Ժողովրդէն սկիզբն. «Առաջին ասոր մի որք է. մարդը լայով կը սկսի»:

Աւելեալ ու գումարաց ու գումարաց վրայ արտաւերջով (1) Հայուհեան ընկեւրութեան Առեւտրադպրութիւնն ալ իւր ուսանաւորն կը սկսի:

Այլ ևս կը տարակուսիմ թէ բանաստեղծութեան նախախաղըն ըլլայ այն հատուածն ոսկիէն, որ Մասիսի մէջ էին կը փառագործէ: Գուցէ այս վայրկեան ուր այս առջերն կը գրեմ, աշխատելն հոյն իր անտեսանելի գգուալի մատերով ձեռագրի հատոր մը կը թղթատէ, այդ վերջին երեսին վրայ կը նըկարուի չայտատանի աւերակներն և կը հաւակուին մեծագործութիւնքն այս անվերջ հոգւոյն, նոր Մեծն Ներսէսին, որ կը ճգնէր դերմարդկային ճգամքը՝ նորոգել հայրենեայ աւերակներն: Գուցէ այս վայրկեան Տիրաւոր անուանակից և փառակից Հայ բերթութիւն երկրորդ հատոր մը կը սկսի բանաստեղծութեան և անուանաւորութիւն մը կը պատմէ խորհրդաւոր երազ մը կամ մանուսկր-տեսիլ մը՝ որպէս կ'ուսնենան մեծ հայրենասէրներն ոյց հայրենիքն՝ կը տառապի և կը հեծէ դարերէ հետէ: Եւ դուցէ մօտեցած է ժամն ուր երազը պիտի իրանան, ուր Հայք պիտի միանան, այլովքն հանգերն:

Գուցէ . . . Այլ հայրենեայ վերականգնման համար տարակայնի այսօր յայտնաբեր չէ՞ միթէ, երբ կանայք կը մըցնէ արանց հետ տաղանդալ ու խանդալ, ուսումնասիրութեամբ ու հայրենասիրութեամբ երբ կանայք աղբային լուսաւորութեան համար քրտինք կը թափեն, և կը արքին ու կը մարանչին:

Երկու հայր կը մարանչն ընկերութիւնը Հայուհեանց — ոյց միացուածն ապագէն ըլլալի էք — արմատ ձգեցին արդէն ու ճիւղեր կ'արձաւկեն Հայաստանի հողին վրայ: Երկու կանայց անուաններ կը փայլեն միեւնոյն թերթին մէջ. մին բանաստեղծութեան մը և միւսն զբաղատութեան մը ներքեւ — գրադատութեան առարկային ըլլալով երկին Հայուհեանց մը, ոյր անունն խորհրդադանչան մ'է այսօր:

Յաջորդութիւն ընդ հանուր Հայուհեանց. յաջորդութիւն ոյց կը խորհին, և ոյց կը լսուին, և ոյց կը գրեն, և ոյց կը գործեն. այն խոհուն գրականներն, այն սերտալուստ բերաններն, այն ճարտար գրիչներն և այն յաջորդի ձեռքերն, որ կը ցնցեն ու կը վերանորոգեն Հայ ազգութիւնն. յաջորդութիւն ոյց ջանադիր կըլլան արժանի քաղաքացիներ պատրաստ:

(1) Որ սեւա տատկեր աւերակաց տըլսաւ րաջին Գարուստ անէ դաշ և ըզ սիրտ Հայ Կողմին Կողմին Ուր դաւաւոր շրմաց բեկորք ջեր և ցան Սնցեալ փառաց կանգնին անուաւ պատմութեան Հնդգորագոյն բաղկաց են պատ ան Փոխակերպել ըզ փրկատակ յաւ խորհ նոր և եւ:

ՄԱՐԻԱՄ Ս. ՊԻԼԻՍԻԱՆ

տեղ Հայաստան աշխարհին օր կը վերականգնէ. յաջորդութիւն րաջին կը թափանչէր արտաւերջական ընկերութեանց, րաջին պարտք և ուսուցչաց:

Եւ ու մը ինքնապաշտէ և կ'առաջնորդէ ամենեւցուն, և բնաստարգ և բաղձնալիս, «արի և բարի» Պատերաքին Հայոց, Բարձրաշնորհ Տէր Ներսէս վարժարաններն՝ բարեւ յաջորդութիւն և բարեկեցութեան թիւն կը մագնիմ՝ իր րաջին սրտէ:

ԳՐԱՄԱՐ ԱՏՈՄ

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ
Ի ՀԱՅԱՍՏԱՆԷ

Կ Ա Ր Ի Ն
20 Հոկտ. 1880

«Գանի մ'օրէ ի վեր է որ գէղեցիներն ու լուրերը շատ խիտ կերպով կը յաջորդեն իրարու Կարնոյ շուրջն ու մէջքն, Հէքեքեքի Շէյն Ուսէյսուլաճին Պարսից սահմանն անցնելով քանի մը դիւղեր աւարել և ասոր դէմ թիմուր Աղայի մը իւր թէ Շահին կառավարութեան հրաման ստանալ զօրք ընդդէմ երթալ և վանելը՝ իրեն Գրգալիսն աւարտաբանութեան մեծ կարեւորութիւն ստացած է այս տեղ ամեն կարեւոր շրջանակներու մէջ: Միւշիկ Սաւիհ փաշան Վան նստած ամեն օր ամեն տեղից օրք և դրամ կուգէ. Կարինէն, Երզնկայէն, Խարբըղէն, Տիգրանա, Կերտէն շատ մը օրքեր գնացին: Կըսուի թէ 50 վաշա պիտի լինի, բայց դրամն դեռ հաւաքուելու վրայ է: Խառնապահանջութեան երեսէն հասարակութիւնն ամեն տեղ կը ներուի առանց ասոր արդէն ստիճ ու սղծութիւնը շատ շատ էին ներկու համար այս առհասարակ աղքատացեալ և թշուառացեալ ժողովուրդները: Կարնոյ, Վանայ, Պիլիզու Վիլայէթից մէջ շատ հազաւաղիւտ են տեղեր, որք կարենան իրենց իրենց բաւականաւոր. Պարսիկան անսահմանազուլան անապահաւորութեան և խառնութեան վիճակն մէջ է: Պայաղիան և Արաքիւտի մօտերը կամ մէջի կը շրթնութեանց վախեր կան, այն առեւի կը մնայ շատ հեռու Վիլայէթից դիւղի, բայց երբ ցորտն ու ձմեռը կործեն ուրիշ տարիներէն աւելի յառաջ հասնելու կ'աւանդուին, մեր լեռներն արդէն վաղուց ի վեր ձիւնեալ ժամակուած են, որ պատճառ եղաւ հիմա մէկ մասին վիճանալուն: Այս աւանդներն օրպէս թէ հերթէ չեն բընալլել կամ վայրապալին ընկելու համար մեր երկրիներու ընտելները, սովորական հարստահարութիւնքն ևս նոյն ուժով զննութեամբ կը շարունակին, մանաւանդ զաւանդները. Մուշէն երկրները բազում շարագործութիւններ կը պատմեն անցեալները տեղւոյն բանտէն փախող իսկ անուն Գիւրգ պէյն մը մասին, նոյն վիճակն ունին Գիւր, Ճապաղուր, Վարդո և Սառաւի իմ, մեռնելու ժամանակն ալ հանգիստ չը պիտի մնալը:

Նոր Առաջնորդին կը շարունակէ կերպարիսիւ մեր քաղաքը: Ազգային չէնքերը քակուելու չիտեղու մէջ են. դանդաղ ժողովոյ տեղ համեմատաբար՝ զործունեայ խումբեր, անուանական ընկերութեանց յաջորդ միացեալ օրականութիւնք. Նոյաւորց վարժարաններ, ընտանեկան կեանքի արագընթաց փոփոխութիւնք երկրորդութեամբ և լուսայ մտերէն կեդրեւորան հետ սկսեալ յաջորդութեամբ մեզ յաւալ կուտան թէ Կարին սկսեր է մտածել և ինքզինք ձանաղելու և հոգալու շուրջն մէջ մըտնել:

Աւելուոր հանգիստ կընէ. զնոր շատ քիչ կայ, ծախողներն աւելի ժամանակն ու օրուան ձանձրոյթն անցուանելու համար չուկայ կ'ընթան:

Տեղւոյն Ռուսական հիւպատոս Պ. Օւլերովէր 20 օր առաջ Պանտո գնաց:

* Ձիւ Հայր Օրմանեան հետ գինքն մի այն բերու:

Գանի մ'օրէ ի վեր տեղս կը գտնուի Վանայ Կրտսական հիւպատոս Առաւելական ղեկն, որ ինչպէս յաջորդէ և շրջապայտէն մը կը գտնուի հոս Վան երթալու համար: Շատ մեծ ուսումնասիրան պատճառեց րաջին Կարնեւեցոյ իւր սիրելի ներկայութիւնը թարգմանեաց և Ներսէս տնի օրն ի պատու: Ս Պատրիարքին կատարուած աղբային սիրալի հանդիսին մէջ: Իսկ մեր աւելի մեծ ուրախութեան պատճառն այն յորն է, զոր կուտան այս օրութեան «Մշակ» երթը Պ. Կարնարաւելին Կարնոյ ընդհանուր հիւպատոս նշանակուելու մասին: Ուր էր թէ անգամ մի ևս արժանանայինք վայրել պատուական անձին ու իր պաշտօնին շնորհները:

Երբ Կարին Ռուսաց ձեռքէն էր, Պ. Կարնարաւելը մեր զինուորական քաղաքապետն էր, և ինքն միայն ինքն այնպիսի իմաստութեամբ և արդարութեամբ կը կառավարէր, որ այսօր նոյն իսկ թուրքերը թէ՛ երեւել թէ՛ հասարակ, կը խոտովանին ամեն տեղ թէ, այն մէկ մարդը կրնէր ինչ որ մեր տեղական պաշտօնատարը կարող չէին ընել իրենց ժողովներով, և այս պատճառաւ շատ սիրելի եղած է ինչպէս Հայոց նոյնպէս թուրքաց: Շատ մեծ պարտաւորութիւն կը լինէր Կարնեւեցոյ համար իրականաւ չորցած ոսկրի տեսնել կենդանի սիրտ մը՝ որ առաւել ևս հաստատուած է մեր գոհութիւնն ու սէրը՝ Ռուսաց բանակը քաղաքէն վերջ հիւպատոսական երեքամեայ տեղապահութեամբ ցոյց տուած բարութիւններով:

ԿԱՐՆԵՅԻ

ՊԱՏՈՒՄԱՂԻՍԱԿՈՒԹԻՒՆ
Ս. ԵՐՈՒՄԱՂԻՍԱԿ ԱՌՈՒՈՅՆ

Հեռուեալ երկու նամակները Սրբազան Պատրիարք հօր կողմէն Ապրանեան Վան, Ստեփան փաշային ուղղուած են ի Ս. Երուսաղէմ կառուրած պատուիրակութեան պաշտօնին առթիւ:

Առ Վանաշուք Ստեփան փաշա Ապրանեան ի Պէրսիս

Ամենախնդրելի իմ փաշա

18 Օգոստոսի գիրք և ընդ նըմին Տեղեկագրութեանդ ինն տեսարակներն աւել այսօր և ուշի ուշով կարդացի ծայրէ ի ծայր. Ձեր ծանուցեալ համաձայնի նոր և նշուաղ գրք մէկ յայտարարին է այդ երկուսիրութիւնը՝ զոր այսօր Յանձնաժողովին յանձնեցին:

Տարակցոյ չուեմ ևս (իմ կողմանէ խօսելու բաւական դատելով դիմ) որ մեծ գործ մը ըրած էք, մեծ և փառաւոր յիշատակաց արժանի:

Շխտակն ըսելով սքանչալոյ ևս այն մանրամասն քննութեանց զորքն ինքնայն և թէ՛ ներկայիս համար մեր ժողովութեամբ ըրած էք, և հաւանեցայ ի խորոց հոգւոյն այն բարեկարգութեանց՝ որոց հիմն այդչափ խորագոյն ձգած էք վանն անվերջով և հաստահան կանգման այն տան՝ զոր մեր նախնիք այնչափ զսիրութեամբ և անհնարին ճգամքը կանգնած են ի սիրտ փրկանքնութեան սրտանին: Ձեր աշխատութեան մէջ Ձեր աղբարկութեան հետ Ձեր յերմեւանդն կրօնասիրութիւնն ալ կը լայնի, օրհնալ լըրուք միշտ ի Տեառնէ և ի մէջն:

Ներդրում իւրուք նամակ քիչ գրելուս թէ՛ Աղբային խնդրոյն ծանրատուանալ զբաղմունքն, թէ՛ անձնատան մանր հիւանդութիւնն, թէ՛ աղքատութեան տարակրթութիւնն և թէ՛ Պատրիարքական ծանրածանր ըզբաղմունքներն կաշխատեցին զիս: Աստուծով մտերւոյ կը վերադառնալ, և մեղ՛ կամ լուսն ևս ըսելով Աղբին՝ Ձեր թանկագին տալկուութեամբ թիւն կը նուրբէրք դարձեալ ըստ առաջնոյն, Միշտ աղօթարար վանն Վանաշուքն և կ'ընայ:

1880 օգոստ 20 Պ. Կ. ՆԵՐՍԷՍ

Ի Պատրիարքարանի Հայոց ի Կ. Պոլիս

Վանաշուք Ստեփան փաշա Ապրանեան

Վանաշուք փաշա

Ձեր Վանաշուքն ուր ասկէց յառաջ Ս. Երուսաղիմայ պարտուց

բարձման Պատու արժան Եանձնաժողովոյ յատուկ հրահանգաւ իւր լիազօր Պատու իրակ ի Ս. Երուսաղէմ գնացած էր, իւր փափակ պաշտօնը կատարելէ ետեւ այս անգամ ի Կ. Պոլիս դառնալով, իւր պաշտօնախարսութեան արդիւնքը մատուցած է յիշեալ յանձնաժողովին:

Արախ եւք բերու օր Եանձնաժողովն այս պարագային մէջ Ձեր վանաշուքն անուաւ տարած աշխատութեան և ըրած կարգադրութեանց օգտակարութեան խիտ գնէ եղած, և յատուկ պաշտօնագրով մը իր խորին շնորհակալութիւնը մեզ յայտնելով, առաջարկած է որ իւրեն նախագահ Եանձնաժողովին ի գինաց իւր և յանուն աղբին թարգման կանդիմը իւր շնորհակալութեանցն առ վըսեմութիւն Ձեր:

Ուստի այն առաջարկութիւնը սիրով կատարելու փաթալով, կը մատուցանեմք Ձեր վանաշուքն ներկայ պաշտօնագրին իւրեւ տահաւայեայ շնորհակալութեան և համակրանայ մեր և Եանձնաժողովին:

Միւսմը աղօթարար միշտ
23 Հոկտ. 1880 Պ. Կ. ՆԵՐՍԷՍ
Ի Պատրիարքարանի Հայոց ի Կ. Պոլիս

ՍՐԵՍԱՍԱԿԱՆ ԲՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Արուեստասէր Բնկերութեան Ընդհանուր Ժողովն իւր 3/15 օգոստոսի նստին, Մշոյ մէջ երկրագործական փարժարան մը հիմնելու համար 500 ոսկեայ վաղ մը քուէարկած ըլլալն արգէն ծանօթ է Պատուարժան աղբային:

Գործ, Ժողովն կը փութայ ուրախութեամբ ծանուցանել թէ Պ. Պետրոս Աղբերան, Ընդհանուր Տնօրէն և Պ. Գրիգոր Գարբիշեան, վրայեալ երկրագործ և Ուսումնական, ամսոյ 15 ին հասած են ի Մուշ, իրենց հետ ունենալով երկրագործական գործիք և այլ ստեղծ, և թէ վարժարանի բացումն տեղի ունեցած է ամսոյ 24ին Սուրբ Առաքելոց վանոց մէջ:

Բազցր է մեզ յուսով թէ Պատուարժան Աղբային պիտի չղաւան իրկերութեան իրենց աշակցութիւնը սոյն օգտակար ձեռնարկին ի գլուխ հանելու համար, որ ինչպէս յայտնի է, միմեանց ամեն պիտի լինի մեր հայրենեայ ներկայ աշխարհը:

Ատենադպր Ստեփանակտ
Գ. Եանձնաժողովն
30 Հոկտ. 1880

ՊԱՐԱՍԱԿԱՆ ՀԱՅՈՒՆՆԵՐ ԲՆԻ

Ա. Ձ. Դ.

Պարագայն-Հայուհեանց ընկերութեան Ընդհ. Ժողովն նիստ տնի յառաջիկայ կիրակիէ, նոյն 2 ի Ն. վարժարան հանել փարժարան:

Ուստի հրաւերեալ են ունեւորահի անգամը և ընկերութեան անգամակցի փափաքով Հայուհեանք ներկայ գտնուիլ անգ ի ժամ 7:

Ատենադպր Ստեփանակտ
Լուսնի Նաւաշուքն
1880 Հոկտ. 30
Սամաթիա

ՕՐԱԿԱՐԳ.

1. Ընթերցումն նախորդ նիստի ատենագրութեան:
2. Ընթերցումն Դիւանական թղթակցութեանց:
3. Դատարարական թիւն իդական սեռին:
4. Հրատարակութիւն միմեանց ընտանեկան հանգիսի:
5. Ընկերութեան զարգացման միջոցներ:
6. Ընտրութիւն ձմեռան զգեստաց:

Ա. Ձ. Դ.

Խիզանի Ուսումնասիրող Ընկերութեան Երեսփոխանական Ժողովը նիստ տնի յառաջիկայ կիրակիէ 2 նոյն ի կեդրոնական վարժարան Ղաւթիկայ:

Ատենադպր Ստեփանակտ ճիւղժամ 6 Մշին և փակուի 10ին:

